

ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULU ÜYESİNİN ŞİRKETE AİT BELGELERİN KOPYASINI ALMA YETKİSİ

*Arş.Gör. Dr. Ömer KORKUT**

GİRİŞ

Yönetim kurulu, anonim şirketin yürütme ve temsil organıdır (TTK m. 317). Yönetim kurulu üyeleri, yükümlülüklerini yerine getirirken ve yetkilerini kullanırken, çeşitli kararlar alırlar, sözlü ve yazılı talimatlar verirler. Anonim şirkete ait önemli bilgiler içeren belgeler, yönetim kurulu üyesinin görevlerini yaparken isabetli kararlar almasına yardımcı olduğu gibi, yetkilerini yerinde kullanıp kullanmadığının tespiti bakımından önemlidir. Yönetim kurulu üyeleri, bazen çalıştıkları konu gereği, bazen de görevden ayrıldıklarında haklarında açılması muhtemel sorumluluk davasında savunma yapabilmek amacıyla, şirkete ait belgeleri kopyalamaya ihtiyaç duyabilirler. Şöyle ki, bir yönetim kurulu üyesi üzerinde çalışması gereken bazı belgeleri incelemek için kopyalayabilir. Ayrıca, yönetim kurulu üyesi, görevden ayrıldığında şirkete ait belgeleri iade ettiğinden, hakkında açılması muhtemel sorumluluk davasında kendisini savunmak için gerekli olan belgelere ulaşmakta sıkıntı çekebilir. Bu nedenle, bir yönetim kurulu üyesinin görevini yerine getirip getirmediğinin ve yükümlülüklerini ihlal edip etmediğinin tespiti bakımından önem taşıyan belgelerin kopyalanması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Uygulamada, bir sorumluluk davasıyla muhatap olmaktan çekinen yönetim kurulu üyelerinin, şirketin belgelerini kopyalayarak gerektiğinde kendilerini savunmak için bir güvence olarak sakladıkları bilinmektedir. Nitekim bu sorun, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun bir yöneticisinin, kurumun evrakının kopyalarını sakladığının medyaya yansımısıyla gündeme gelmiştir¹. Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin de

* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

1 BDDK eski başkanı Engin Akçakoca, görev yaptığı dönemde imzalamış olduğu kararların fotokopisini almıştı. Akçakoca, görevden ayrıldığında geçmişte yaptığı işlemlerle ilgili savunma ihtiyacı doğduğunda, kurumdan istenilen bilgileri kolayca alamayabileceğinden bu işlemi yaptığını ileri sürmüştü ve hakkında soruşturma açılmasına gerek görülmemişti. Bu olayla ilgili haberler için bkz. <http://www.haberx.com/n/104320/akcakocadan-fotokopi-savunmasi-4-bin.htm>; <http://www.zaman.com.tr/2003/11/15/ekonomi/h12.htm>; <http://www.milliyet.com.tr/2003/11/13/ekonomi/aecko.html>.

sıklıkla benzer durumlarla karşılaştıkları düşünüldüğünden bu konunun ele alınmasında yarar görülmüştür.

Bu çalışmada anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin şirkete ait evrakı kopyalayıp kopyalayamayacağı; kopyaların saklanması bir yükümlülük ihlali teşkil edip etmeyeceği üzerinde durulacaktır. Şirket evrakının kopyalanması, bir yönüyle yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma hakkını ilgilendiren bir konudur. Diğer yönüyle de, yönetim kurulu üyelerinin anonim şirket karşısındaki sır saklama yükümlülüğü ile ilgilidir. Bu nedenle, konu yönetim kurulu üyelerinin anonim şirket karşısındaki bilgi alma hakkı ve sır saklama yükümlülüğü açısından ele alınacaktır.

I. BİLGİ ALMA HAKKI BAKIMINDAN BELGELERİ KOPYALAMA YETKİSİ

Yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma hakkı, Türk Ticaret Kanunu'nun 331'nci maddesinde sınırlı bir kapsamda düzenlenmiştir. Buna göre; yönetim kurulu toplantılarında üyeler şirketi temsile ve işleri görmeye memur olan kimselerden, işlerin gidişatı veya belirli bazı işler hakkında açıklama istemek hakkına sahiptirler. Ayrıca yönetim kurulu, defter ve dosyaların kendisine ibraz edilmesine dahi karar verebilir. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda ise yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma hakkı, yönetim kurulu toplantısında ve toplantı dışında olmak üzere, daha ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir (m. 392). Ancak gerek Türk Ticaret Kanunu'nda gerekse Tasarı'da, yönetim kurulu üyelerinin şirketin belgelerinin kopyalarını alıp alamayacakları hususunda bir açıklık yoktur. Tasarı'ya göre yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma ve inceleme hakları, esas sözleşme ve yönetim kurulu kararı ile genişletilebilir (m. 392/6). Buna göre, yönetim kurulu üyelerine, bilgi alma hakkı kapsamında, şirketin evrakını kopyalama hususunda izin verilebilir. Ancak böyle bir izin sadece, bilgi almak ve incelemek üzere belgelerin kopyalanması yetkisini verecektir. Yoksa bir yönetim kurulu üyesinin, bilgi alma hakkı dışında başka amaçlarla şirket belgelerinin kopyasını alması bu kapsamda değerlendirilemez. Dolayısıyla şirkete ait evrakın incelenmek üzere kopyalanması, bilgi alma hakkı kapsamına girmekle birlikte; kişisel olarak saklanmak amacıyla kopyalanması, bilgi alma hakkını aşan bir durumdur.

Türk doktrininde bu konuda bir görüşe rastlanmazken, İsviçre öğretisinde bazı yazarların, düşüncelerini açıkladıkları görülmektedir. Bunlardan *Böckli*, yönetim kurulu üyelerinin, toplantıdan önce kendilerine gönderilen veya toplantıda incelemelerine sunulan belgeleri, kendi dosyalarında muhafaza edebilmek amacıyla toplantıdan sonra beraberinde götürüp götürmeye-

ceğinin, çözülemeyen bir sorun olduğunu belirtmektedir². Yazara göre, toplantıdan kısa bir süre sonra bizzat kendi sorumlulukları altında yararlanmaları için, toplantı tutanağının bir sureti üyelere verilmelidir; ancak yönetim kurulu başkanı özellikle şirketin çıkarları açısından çok hassas olan bilgileri çıkarmak suretiyle tutanağın özetinin verilmesine de karar verebilir³.

Krneta ise, yönetim kurulu üyelerinin şirketin belirli belgelerini ve bunların birer suretlerini, ancak yönetim kurulu başkanının izniyle evlerine götürebilecekleri ve dosyalayabilecekleri görüşündedir⁴.

Bilgi alma hakkı bakımından konuyu ele aldığımızda görülmektedir ki, şirkete ait belgelerin kopyalanmasına, bilgi alma hakkının dayanak olması ancak kısmen mümkündür. Yoksa bilgi alma hakkı, şirkete ait belgelerin kopyalarını alma yetkisini de beraberinde getirmez⁵. Bilgi alma hakkı, bir evrakın incelenmesi ve gerekiyorsa kopyalanıp üzerinde çalışılması şeklinde olur, fakat kopyaların kişisel olarak saklanması bu kapsama girmez. O hâlde bilgi alma hakkı, yönetim kurulu üyesine, bilgi alma hakkının kullanılabilmesi amacıyla sınırlı bir kopyalama yetkisi vermektedir.

Şirket evrakının kopyalanması hususunda yönetim kurulu üyelerine yetki verilmesi mümkündür. İsviçre öğretisinde yönetim kurulu üyelerinin, incelediği şirkete ait defter ve belgeleri kopyalama yetkilerinin bulunmadığı⁶, ancak yönetim kurulu başkanının gerekçeli talep halinde, belirli belgelerin kopyalarının alınmasına izin verebileceği görüşü ileri sürülmektedir⁷. *Kanımızca*, yönetim kurulu başkanının izin vermesi de, bilgi alma hakkına dayanacağından sınırlı bir çerçevede olacaktır. Dolayısıyla, yönetim kurulu üyelerinin, şirket karşısındaki bilgi alma hakları, şirket evrakını kopyalayarak

2 Yazar, haklı olarak, daha önceki kararlara ilişkin dokümanların hem üyelerin daha sonraki toplantılardaki müzakerelerde bir karar vermesi hem de yönetimle görevli kişilerin üst gözetimi (İBK m. 716a/1, b.5) için vazgeçilmez nitelikte olduğunu; ayrıca, özel denetimler (İBK m. 697a vd.) ve sorumluluk davaları (İBK m. 754) için de söz konusu belgelerin kural olarak yönetim kurulu üyelerine verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Böckli'ye göre, yönetim kurulu başkanı, istisnai olarak maddi gerekçelere dayanarak belgelerin fotokopilerinin çekilmesini yasaklayabilir, fakat bu durumda, söz konusu belgelerin her zaman şirketin merkezinde incelenebilmesi fırsatının yönetim kurulu üyelerine verilmesi gerekir (Schweizer Aktienrecht, 3. Aufl., Zürich 2004, § 13, N.215).

3 § 13, N. 216.

4 *Krneta*, G: Praxiskommentar Verwaltungsrat, 2. Aufl. Bern 2005, N.1041.

5 Böckli: § 13, N. 220.

6 Homburger, E.: Obligationenrecht, 5. Teil, Die Aktiengesellschaft, Teilband V/5b, Der Verwaltungsrat, Zürich 1997, Art 715a, N. 499; Böckli: § 13, N. 220; *Krneta*: N. 1034; Wernli, M.: Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Obligationenrecht II, 2. Aufl., Art. 707-715a, Basel-Genf-München 2002, Art 715a, N. 11.

7 Böckli: § 13, N. 220; *Krneta*: N. 1035.

kişisel olarak saklamalarına imkân tanımaz.

II. SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ BAKIMINDAN BELGELERİ KOPYALAMA YETKİSİ

Yönetim kurulu üyelerinin şirket evrakını kopyalaması ve bunları şirket dışında saklaması, şirket sırrı niteliğindeki bilgilerin üçüncü kişilerce öğrenilmesine yol açacak bir tehdit oluşturabilir. Bu yüzden, şirket belgelerinin kopyalanması ve saklanması eylemlerinin sır saklama yükümlülüğü bakımından da değerlendirilmesi gerekir. Nitekim, bu konuda bir kanun hükmü bulunmama ile birlikte, doktrinde sır saklama yükümlülüğü gerekçe gösterilerek yönetim kurulu üyesinin şirket evrakının kopyasını alamayacağı ve saklayamayacağı ileri sürülmektedir. Konunun sır saklama yükümlülüğü bakımından incelenmesine geçmeden önce, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sır saklama yükümlülüğünün niteliği ve kapsamı hakkında kısaca bilgi vermekte yarar görmekteyiz.

A. Yönetim Kurulu Üyesinin Sır Saklama Yükümlülüğü

Yönetim kurulu üyelerinin sır saklama yükümlülüğü, gerek yönetim kurulu toplantılarında öğrenilen, gerekse toplantı dışında sahip olunan ve saklanmasında şirketin menfaatinin bulunduğu bilgilerin açıklanmamasını gerektirir⁸. Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sır saklama yükümlülüğü ile ilgili Türk Ticaret Kanunu'nda bir hüküm bulunmamaktadır⁹. Öğreti, anonim şirket denetçilerinin sır saklama yükümlülüğüne ilişkin düzenlemenin (m. 358), yönetim kurulu üyeleri bakımından da geçerli olduğunu kabul etmektedir¹⁰. SPK Kurumsal Yönetim İlkelerinde ise anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sır saklama yükümlülüğü açıkça düzenlenmektedir¹¹.

Kaynak İsviçre hukukunda da yönetim kurulu üyelerinin sır saklama yü-

8 Bkz. Homburger: Art. 717, N. 838.

9 Haksız rekabete ilişkin hükümler arasındaki TTK m. 57/8 hükmünde ticari sırların yalnızca kötü niyetli olarak elde edilmiş olması hali düzenlenmekte olup, elc aldığımız konuyla doğrudan ilgili değildir.

TTK Tasarısı'nda da yönetim kurulu üyelerinin özen ve bağlılık yükümlülüğü öngörülme ile birlikte (m. 369), sır saklama yükümlülüğüne ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmemektedir.

10 Turanboy, A.: Insider Muameleleri, (Şirkete Ait Gizli Bilgilerin Haksız Kullanımı), Ankara 1990, s. 166.

11 "Yönetim kurulu üyesi şirket ile ilgili gizli ve/veya ticari sır niteliğindeki bilgileri kamuya açıklayamaz. Bu husus şirketin etik kurallarında yer alır. Yönetim kurulu bu bilgilerin şirketin diğer çalışanları tarafından da şirket dışına çıkarılmasını önlemeye yönelik gerekli tedbirleri alır" (4. Bölüm, N. 2.9).

"Yönetim kurulu üyesi, şirket hakkındaki gizli ve kamuya açık olmayan bilgiyi kendisi veya başkaları lehine kullanamaz, şirket hakkında yalan, yanlış, yanıltıcı, mesnetsiz bilgi veremez, haber yayamaz ve yorum yapamaz" (4. Bölüm, N. 2.10).

kümlülüğü hakkında kanunî bir düzenleme bulunmamakla birlikte, böyle bir yükümlülüğün varlığı doktrinde ittifakla kabul edilmektedir¹². Doktrinde hâkim görüş, sır saklama yükümlülüğünün kaynağını, yönetim kurulu üyesinin anonim şirket karşısındaki sadakat yükümlülüğü olarak kabul ederken¹³; diğer görüş, kaynağın özen yükümlülüğü olduğu yönündedir¹⁴. Tartışmalı olan husus, sır saklama yükümlülüğünün sadakat yükümlülüğünden mi yoksa özen yükümlülüğünden mi kaynaklandığıdır. Ancak bu da teoriden öteye gitmemektedir¹⁵. Yönetim kurulu üyeleri ile anonim şirket arasındaki güvene dayalı sözleşme ilişkisi (çoğu kez vekâlet, bazen de hizmet), sır saklama yükümlülüğünün dayanağını oluşturmaktadır.

B. Sır Kavramı ve Kapsamı

Sır, kelime anlamı olarak “saklanması gereken bilgi” anlamına gelmektedir¹⁶. Uygulamada ve öğretilerde meslek sırrı, ticari sır, şirket sırrı, müşteri sırrı, iş sırrı gibi çeşitli kavramların kullanıldığı görülmektedir¹⁷. Anonim şirket yönetim kurulu üyeleri bakımından, *görev sırasında öğrenilen, sınırlı sayıda kişi tarafından bilinen ve açıklanmamasında şirketin menfaatinin bulunduğu bilgiler*, sır olarak tanımlanabilir¹⁸. Buna göre bir yönetim kurulu üyesinin saklamakla yükümlü olduğu sır kapsamına meslek sırrı ve şirket sırrı girer¹⁹. Ayrıca, müşteri sırrı olarak adlandırılan üçüncü kişilere ait sırlar, açıklanmamasında şirketin menfaatinin bulunduğu durumlarda bu kapsamda değerlendirilir²⁰. Sır saklama yükümlülüğünün temelinde yönetim kurulu üyesinin anonim şirket karşısındaki sadakat yükümlülüğü yer aldığından, sır niteliğindeki bilginin kapsamının tespitinde şirket menfaati önem

12 Bürgi, W.: Das Obligationenrecht, 5. Teil, Die Aktiengesellschaft, b/2: Art. 698–738, Zürich 1969, Art. 722, N. 11; Forstmoser, P./Meier-Hayoz, A./Nobel, P.: Schweizerisches Aktienrecht, Bern 1996, § 28, N. 40; Thalmann, A.: Die Treupflicht der Verwaltung der Aktiengesellschaft, Zürich 1975, s. 99; Wenninger, R.: Die aktienrechtliche Schweigepflicht, Zürich 1983, 135.

13 Capitani, W.: “Der delegierte Verwaltungsrat”, SJZ, 1994/90, s. 348; Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel: § 28, N. 40; Böckli: § 13, N. 671; Käch, S.: Die Rechtsstellung des Vertreters einer juristischen Person im Verwaltungsrat des Aktiengesellschaft, Zürich 2001, s. 104.

14 Thalmann: s. 99. Doktrindeki farklı fikirler için bkz. Wenninger: s. 136.

15 Bkz. Homburger: Art. 717, N. 839; Wenninger: s. 136.

16 Yılmaz, E.: Hukuk Sözlüğü, B. 5, Ankara 1996, s. 725. Ayrıca ticari sır kavramı hakkında bkz. Bilge, M. E.: Ticari Sırların Korunması, B. 2, Ankara 2005, s. 5 vd.

17 Sır kavramının çeşitli kullanımları ve kapsamıyla ilgili olarak bkz. Aytaç, Z.: “Anonim Ortaklık Denetçilerinin Sır Saklama Yükümlülüğü”, Batider, 1979, C. X., S. 1, s. 185 vd.; Bilge: s. 33 vd.

18 Kavram hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Wenninger: s. 2 vd.

19 Denetçilerle ilgili olarak bkz. Aytaç: s. 188.

20 Krnet: Art 717, N. 1906.

taşımaktadır. O hâlde, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin saklamaları gereken sırrın kapsamını belirlerken, bu bilginin açıklanmasından şirketin zarar görüp görmeyeceği ölçütünün esas alınması yerinde olur.

Anonim şirketlerde sır kapsamına giren bilgiler çok çeşitli olabilir. Örneğin; şirketin örgütlenme biçimi, çalışma koşulları, müşterileri ile ilişkileri, çeşitli yazışmalar, buluşlar, imalat formülleri gibi bilgiler sır olarak değerlendirilmektedir²¹. Yönetim kurulu üyeleri, bu bilgileri üçüncü kişilere ve münferit pay sahiplerine açıklayamazlar; çünkü söz konusu bilgilerin açıklanmamasında şirketin menfaati bulunmaktadır. Sır saklama yükümlülüğü, yönetim kurulu üyelerine, şirkete ait sırları saklamak, başkalarına yaymamak, şirket aleyhine beyanda bulunmamak ve dedikodu yapmamak borçlarını yüklemektedir²². Sır saklama yükümlülüğü, yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yaptıkları sırada öğrendikleri ve saklı kalmasında şirketin yararının bulunduğu gizli bilgiler bakımından geçerlidir. Buna göre, yönetim kurulu üyesinin sır saklama yükümlülüğü, yönetim kurulu üyeliği görevleri çerçevesinde söz konusudur²³. Örneğin, devam eden sözleşme ilişkileri, işletmenin ekonomik yapısı, mevcut iş ilişkileri, pay sahiplerinin yapısı ve pay defterindeki kayıtlar sır niteliğindeki bilgilerdendir²⁴. Yönetim kurulu üyesi, sır saklama yükümlülüğü nedeniyle, şirket evrakını üçüncü kişilere vermemeli²⁵ ve incelettirmemeli²⁶, kopyalarını kişisel olarak şirket dışında saklamamalıdır²⁷. Görüldüğü üzere şirket belgelerinin kopyalarının kişisel olarak şirket dışına çıkarılması da sır saklama yükümlülüğünün ihlâli kapsamına giren konular arasında sayılmaktadır²⁸. Bu husus aşağıda ayrıca incelenecek-

21 Bkz. Çevik, O. N.: Uygulamada Şirketler Hukuku, Genişletilmiş B. 2, Ankara 1994, s. 300.

22 İmregün, O.: Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1989, B. 4, s. 232.

23 Homburger: Art. 717, N.841; Wenninger: s. 135.

24 Sır saklama yükümlülüğünün kapsamı hakkında (bkz. Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel: § 28, N. 42; Wenninger: s. 143 vd.; Krmeta: Art 717, N. 1901vd.

25 Käch: s. 106–107; Çamoğlu, E. (Poroy, R./Tekinalp, Ü.): Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Güncelleştirilmiş B. 9, İstanbul 2003, N. 586; Pulaşlı, H.: Şirketler Hukuku, B. 4, Adana 2003, s. 474.

26 Käch: s. 107; Homburger: OR, Art 717, N. 841; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp): N. 586; Pulaşlı: s. 474. Bu anlamda şirket defterlerinin incelettirilmemesi de sır saklama yükümlülüğü kapsamındadır (Homburger: Art. 717, N. 849 vd.).

27 Bürgi: Art 722, N. 12; Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel: § 28, N. 61–63; Homburger: Art. 717, N. 844 vd.; von Planta, F.: Der Interessenkonflikt des Verwaltungsrates der abhängigen Konzerngesellschaft, Zürich 1988, s. 56; Käch: s. 108; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp): N. 586; Pulaşlı: s. 474.

28 Bürgi: Art 722, N. 12; Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel: § 28, N. 61–63; Homburger: Art. 717, N. 844 vd.; von Planta: s. 56; Käch: s. 108; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp): N. 586; Pulaşlı: s. 474.

tir. Burada sır saklama yükümlülüğünün ihlâli niteliğini taşıyan eylemleri sınıflandıracak olursak, bunları üç başlık altında toplayabiliriz²⁹:

İlk olarak, yönetim kurulu üyelerinin şirkete ait belgeleri dışarıya vermemeleri sır saklama yükümlülüğünü ihlâl eder³⁰. Bu kapsamda, yönetim kurulu karar defterinin, bilânçonun, müşteri ve sipariş listesinin, şirket raporlarının, üretim ve ticaret sırlarının, maliyet ve satış fiyatına ilişkin hesapların üçüncü kişilere verilmemesi gerekir³¹.

İkinci olarak, şirket belgeleri üçüncü kişilere incelettirilmemelidir³². Şirketin defterlerinin, yazışmalarının ve diğer evrakının üçüncü kişilere incelettirilmesi yükümlülüğün ihlâli niteliğindedir³³.

Üçüncü olarak, görev sonunda belgelerin şirkete iadesi gerekmektedir³⁴. Yönetim kurulu üyelerine görevleri sebebiyle teslim edilen ticari defterler, sözleşmeler, faturalar vs. gibi her türlü şirket evrakı bu kapsama girmektedir.

C. Şirket Belgelerinin Kopyalanmasının Sır Saklama Yükümlülüğünü İhlal Edip Etmeyeceği Sorunu

İlk olarak şu hususu belirtelim ki, yönetim kurulu üyelerinin, anonim şirket karşısında sır saklama yükümlülüğü nedeniyle, şirketin belgelerini üçüncü kişilere vermemeleri ve incelettirmemeleri gerektiği gibi, üyeler görevleri sona erdiğinde ellerindeki belgeleri şirkete iade etmek zorundadırlar³⁵. Şirket belgesinin aslı veya kopyası olsun, sır niteliğindeki bilgilerin üçüncü kişilere açıklanmasının sır saklama yükümlülüğünü ihlâl edeceğinde tereddüt yoktur. Tartışmalı olan, bizim de cevabını aradığımız husus, bir yönetim kurulu üyesinin şirkete iade ettiği belgelerin kopyalarını kişisel olarak saklayıp saklayamayacağı, saklamasına sır saklama yükümlülüğünün ihlâli gereğiyle engel olunup olunamayacağıdır. Bu konuda doktrinde

29 Wenninger: s. 137 vd.

30 Käch: s. 106–107; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp): N. 586; Pulaşlı: s. 474.

31 Wenninger: s. 137.

32 Käch: s. 107; Homburger: Art 717, N. 841; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp): N. 586; Pulaşlı: s. 474.

33 Wenninger: s. 138.

34 Çamoğlu(Poroy/Tekinalp): N. 586; Pulaşlı: s. 474.

35 Bûrgi: OR Art. 722, N. 12; Gross: s. 170; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp): N. 586; Pulaşlı: s. 474. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin kararına konu olan bir olayda; bir anonim şirket, eski yöneticilerin şirketin defter ve belgelerini teslim etmediğini ileri sürerek, bunların teslim edilip edilmediklerinin tespitini mahkemeden istemiştir. Mahkeme dava konusu defterlerin teslim edilmediğini belirlemiş ve Yargıtay da bu kararı onamıştır. Bu kararda eski yönetim kurulu üyelerinin, şirketin tüm belge ve defterlerini şirkete teslim zorunluluğu açıkça ifade edilmektedir [11. HD. 06.03.1989- E.4411/K.1344 (Eriş, G: Açıklamalı- İçtihatlı En Son Değişikliklerle Birlikte Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme ve Şirketler, C. II, B. 3, Ankara 2004, s. 1785)].

muhtelif görüşler mevcuttur.

Bir görüşe göre, yönetim kurulu üyesinin, görevden ayrılırken görevi sebebiyle elinde bulunan orijinal belgeleri iade etmesi gerekir³⁶, yönetim kurulu üyesi pay sahibi sıfatı dolayısıyla bilânçoynu, kâr-zarar hesabını ve şirket raporunu elinde tutabileceği gibi, yönetim kurulu kararlarının kopyalarını da alıkoyabilir³⁷. Buna göre, yönetim kurulu üyesi, şirkete ait belgelerin kopyalarını saklayabilecektir. Bu kopyalar, üyenin görevi sırasında yaptığı işlemlerin bir kanıtı olup; üye gerektiğinde şirkete karşı bu belgeleri bir delil olarak kullanabilecek ve hakkında açılacak sorumluluk davasında da bu belgelerden yararlanabilecektir³⁸. *Wenninger*, yönetim kurulu üyesini bir avukata benzetmekte ve üyenin, anonim şirkette çalıştığı sıradaki faaliyetlerini içeren bir eser olarak, belgelerin kopyalarını saklayabilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Ancak yazar, bu durumda üyenin, söz konusu belgelerin üçüncü kişilerin eline geçmesine engel olacak şekilde özenle saklamakla yükümlü olduğunu belirtmektedir³⁹.

Diğer bir görüşe göre, görevden ayrılan yönetim kurulu üyesi, istisnasız elindeki bütün belgeleri kopyalarıyla beraber şirkete iade etmek zorundadır. Yönetim kurulu üyesi kendisinin açacağı bir alacak davasında kullanmak için dahi belgelerin bir kopyasını saklayamaz⁴⁰. Ancak bu görüşü savunan *Bürgi*, uygulamada yönetim kurulu üyesinin belgelerin kopyasını saklamasını engellemenin mümkün olmadığını, fakat belgelerin kopyalarının alınmasının, özen yükümlülüğünün ihlâli anlamına geleceğini ifade etmektedir⁴¹. Yazar, yönetim kurulu üyesinin şirkete ait belgeleri kopyalamasını bir özensizlik olarak değerlendirmekte, fakat haklı olarak sır saklama yükümlülüğünün ihlâli olarak görmemektedir.

Kanımızca, bu sorunun temelinde bir menfaat çatışması söz konusudur. Yönetim kurulu üyelerinin şirket belgelerini kopyalaması ve bunları saklamasında, anonim şirketin sırlarının korunması menfaati ile, yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak bir sorumluluk davasında kendilerini savunmak menfaatleri karşı karşıya gelmektedir. Mutlak olarak anonim şirketin sırrının

36 Wenninger: s. 139.

37 Bu hususta bkz. Wenninger: s. 139; Plüss, A.: Die Rechtsstellung des Verwaltungsratsmitgliedes, Zürich 1990, s. 46.

38 Wenninger: s. 139.

39 Wenninger: s. 139.

40 Bürgi: Art. 722, N. 12.

41 Bürgi: Art. 722, N. 12.

saklanması menfaatine öncelik tanınması⁴², yönetim kurulu üyesinin savunma hakkını engelleyebilecektir. Ayrıca, bazı belgeler, yönetim kurulu üyesinin şirkete karşı bir hak iddia edebilmesi bakımından da önem taşıyabilir. Örneğin, şirketten alması öngörülen kazanç payını kısmen almışsa, buna ilişkin belge, bir hak iddia edebilmesi için yönetim kurulunda bulunmalıdır. Dolayısıyla, şirketin zarara uğramadığı veya açık bir zarar tehlikesiyle karşı karşıya kalmadığı sürece, yönetim kurulu üyeleri şirkete ait belgelerin kopyalarını alabilmeli, saklayabilmelidir.

Yönetim kurulu üyelerinin şirkete ait belgelerin kopyasını alabilmeleri hususunda başka haklı gerekçeleri de vardır. Örneğin, yönetim kurulu üyelerinin katıldıkları yönetim kurulu kararlarının kopyalarını saklamalarına izin verilmelidir; çünkü öğretide de belirtildiği gibi, burada yönetim kurulu üyesinin karar metnine katkısı, bir fikrî mülkiyet eserine benzemektedir⁴³. Gerçekten de her ne kadar burada fikri mülkiyet hukuku korumasına giren bir hak yoksa da, yönetim kurulu üyesinin emeğinin söz konusu olduğu açıktır. Dolayısıyla bir üye, yazılmasında katkısı ve altında imzası bulunan karar metninin kopyasını saklayabilmelidir.

Ayrıca, yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları yeterince ağırdır. Bu nedenle gerektiğinde kendilerini savunmada kullanabilmek için, görevleri sırasında yaptıkları yazışmaların, imzaladıkları belgelerin fotokopilerini yönetim kurulu üyeleri ellerinde bulundurabilmelidir.

O hâlde, yönetim kurulu üyelerinin şirket evrakını kopyalaması ve bunları kişisel olarak saklaması doğrudan sır saklama yükümlülüğünün ihlâli olarak değerlendirilemez. Yönetim kurulu üyelerinin görevleri sona erdiğinde anonim şirket karşısındaki sır saklama yükümlülükleri devam ettiğinden⁴⁴, kopyaları kişisel olarak saklayan yönetim kurulu üyesinin, sır niteliğindeki bilgiyi ifşa etmemesi hususu önem taşır. Sır niteliğindeki bilginin, bir yönetim kurulu üyesinin kişisel kasasındaki bir belgede veya bilgisayarında ya da kafasında olması önemli değildir. Sır niteliğindeki bilginin üçüncü kişilere açıklanması ve bundan da bir zararın ortaya çıkması hâlinde yönetim kurulu üyesi, sır saklama yükümlülüğünün ihlâli nedeniyle sorumlu tutu-

42 Anonim şirketlerde şirket menfaatinin önceliği ilkesi geçerlidir. Bkz. Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel: § 3, N. 11; Böckli: § 13, N. 600; von Büren/Stoffel/ Schnyder/Christen-Westenberg: Aktienrecht, Zürich 2000, N. 630-631.

43 Wenninger: s. 139.

44 Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel: § 28, N. 64; Böckli: § 13, N. 671; Homburger: Art. 717, N. 841; Thalmann: s. 99; Gross, K. J.: Analyse der haftpflichtrechtlichen Situation des Verwaltungsrates, Zürich 1990, s. 170; Krneta: Art. 717, N. 1903; Çamoğlu(Poroy/Tekinalp): N. 586; Tekil, F.: Anonim Şirketler Hukuku, B. 2, İstanbul 1998, s. 189; Pulaşlı: s. 474.

labilir.

Yönetim kurulu üyelerinin şirket evrakını kopyalamaları veya kişisel olarak saklamaları nedeniyle sorumlu tutulabilmeleri için, şirketin zarara uğramış olması gerekir. Böyle bir zarar da, kopyalanan belgelerdeki sır niteliğindeki bilgilerin üçüncü kişiler tarafından öğrenilmesi hâlinde ortaya çıkabilir. Bu durumda yönetim kurulu üyeleri, sır saklama yükümlülüklerini ihlâl ettiklerinden, ortaya çıkan zarardan sorumludurlar. Dolayısıyla bir zarar doğmamış ise, sır saklama yükümlülüğünün ihlali tehlikesi tek başına yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarına gitmek için yeterli değildir⁴⁵.

Yönetim kurulu üyelerinin sır saklama yükümlülüklerini ihlal etmeleri SPK'ya tâbi anonim şirketlerde hukukî sorumluluk yanında cezaî sorumluluklarına da yol açar. Şöyle ki; sır kapsamındaki bilgilerin açıklanmasıyla yönetim kurulu üyesinin veya ondan bilgi alan kişilerin, sır kapsamındaki bilgiye sahip olmanın avantajını kullanarak bir yarar elde etmeleri halinde, içerden öğrenenlerin ticareti eylemi ortaya çıkar⁴⁶. Bu bilgilerin bir zarardan kaçınmak için kullanılması dahi içerden öğrenenlerin ticareti niteliğindedir. Yönetim kurulu üyelerinin görevleri sırasında elde ettikleri bilgileri çıkar elde etmek için kullanmaları halinde cezaî sorumluluk öngörülmüştür (SPK m. 47/A-1).

Bir yönetim kurulu üyesi sır saklama yükümlülüğünü ihlal ettiğinde, zamanaşımı süresi içinde sorumluluğuna gidilebilecektir. Yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davaları için üç tip zamanaşımı süresi belirlenmiştir (TTK m. 340, 309). Buna göre, fiilin ve zararın öğrenilmesinden itibaren iki yıl, meydana gelmesinden itibaren beş yıl, fiilin cezayı gerektirmesi durumunda ceza zamanaşımı süresi daha uzun ise bu süre uygulanacaktır. Sır saklama yükümlülüğü, yönetim kurulu üyeliği görevi sona erdikten sonra da devam etmektedir. Bu nedenle, yönetim kurulu üyesi görev yapsın veya yapmasın, zaman aşımı süresi sırrın ifşasından itibaren işlemeye başlar. O hâlde şirket evrakının kopyalarının kişisel olarak saklanması hâlinde, belgelerin içerdiği bilgilerin açıklanmasından bir zarar doğarsa, görevden ayrılan yönetim kurulu üyeleri de, anılan zamanaşımı süreleri içerisinde sorumlu olacaklardır.

SONUÇ

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin şirkete ait evrakın kopyasını

45 Sorumluluk davası için zarar tehlikesi yeterli değildir. Çamoğlu(Poroy/Tekinalp): N. 599.

46 Türk hukukunda içerden öğrenenlerin ticareti hakkında geniş bilgi için bkz. Turanboy: s. 44 vd.; Manavgat, Ç.: "Türk Hukukunda 'İçerden Öğrenen' Kavramı", Batider, 1998, C. XIX, S. 4, s. 179 vd.

alması ve kişisel olarak saklaması, bilgi alma hakkı ve sır saklama yükümlülüğü ile yakından ilgilidir. Yönetim kurulu üyesinin, bilgi alma hakkı çerçevesinde şirkete ait belgeleri kopyalama yetkisi sınırlıdır. Bilgi alma hakkına dayanarak şirket belgeleri incelenmek üzere kopyalanabilir, fakat kişisel olarak saklanması bilgi alma hakkının kapsamını aşar.

Sır saklama yükümlülüğü açısından ise, belirtmek gerekir ki, yönetim kurulu üyelerinin şirket evrakını kopyalamaları ve kişisel olarak saklamaları, tek başına bir ihlâl olarak değerlendirilemez. Başka bir anlatımla, sır saklama yükümlülüğü, yönetim kurulu üyelerinin şirket evrakını kopyalamalarına ve kişisel olarak saklamalarına engel teşkil etmez. Ancak bu eylemler, yönetim kurulu üyeleri bakımından bir özensizlik olarak değerlendirilebilir.

Şirketin belgelerinin kopyalanmasından ve kişisel olarak saklanmasından bir zarar ortaya çıkarsa yönetim kurulu üyeleri zaman aşımı süresi içerisinde sorumlu olurlar. Ayrıca SPK mevzuatına tâbi anonim şirketlerde, yapılan eylemin içerden öğrenenlerin ticareti teşkil etmesi hâlinde de cezaî sorumluluk söz konusu olur.

